OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Demokratia- ja julkisoikeusosasto
LsN Lauri Koskentausta
Kriminaalipolitiikka- ja rikosoikeusosasto
LsN Janne Kanerva
LsN Tanja Innanen

Lausunto

7.2.2024

Eduskunnan puolustusvaliokunnalle

Oikeusministeriön lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle Nato SOFAn ja Pariisin pöytäkirjan hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi ja niihin liittyviksi laeiksi (HE 90/2023 vp)

Eduskunnan puolustusvaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä lausuntoa otsikkoasiassa. Esityksessä on kyse kahden valtiosopimuksen, Lontoossa 19.6.1951 Pohjois-Atlantin sopimuksen sopimuspuolten välillä niiden joukkojen asemasta tehdyn sopimuksen (jäljempänä Nato SOFA) ja Pariisissa 28.8.1952 Pohjois-Atlantin sopimuksen mukaisesti perustettujen kansainvälisten sotilasesikuntien asemasta tehdyn pöytäkirjan (jäljempänä Pariisin pöytäkirja), kansallisesta hyväksymisestä ja voimaansaattamisesta. Esitys koskee Suomen Nato-jäsenyyteen liittyviin sopimuksiin liittymistä. Esitys sisältää sopimusten voimaansaattamislakien lisäksi ehdotukset eräiden lakien muuttamisesta, jota Nato SOFAan ja Pariisin pöytäkirjaan liittyminen edellyttää. Oikeusministeriö on ollut edustettuna esitysluonnosta valmistelleessa työryhmässä ja oikeusministeriön asiantuntijat ovat osallistuneet esitysluonnoksen valmisteluun. Oikeusministeriön näkökulmasta keskeisimmät asiat on huomioitu esityksessä. Lausunnossa on keskitytty erityisesti sopimusten rikosoikeudellista toimivaltaa ja sen käyttöä koskeviin määräyksiin.

Oikeusministeriö esittää kunnioittavasti lausuntonaan seuraavan.

1. Lähtökohdista

Nato SOFAa sovelletaan silloin, kun toisen Naton jäsenvaltion joukkoja on toisen jäsenvaltion alueella. Sopimus tulee sovellettavaksi aina niissä tilanteissa, kun toisen Naton jäsenvaltion joukot ovat läsnä toisen jäsenvaltion alueella riippumatta siitä, johtuuko läsnäolo jostain Naton toimintaan liittyvästä syystä vai kahden jäsenvaltion kahdenvälisestä toiminnasta. Sopimuksen osalta on syytä huomioida, että sopimuksen määräykset tulevat näin sovellettavaksi sekä silloin, kun toisen jäsenvaltion joukot ovat Suomessa, että silloin, kun Suomen joukot ovat toisen Naton jäsenvaltion alueella.

Pariisin pöytäkirjaa sovelletaan sekä pöytäkirjassa mainittuihin Naton kansainvälisiin sotilasesikuntiin, että sellaisiin toimielimiin, joihin pöytäkirjaa on sen 14 artiklan mukaisesti päätetty soveltaa. Pariisin pöytäkirjan rikosoikeudellista tuomiovaltaa koskevat määräykset

Postiosoite Postadress	Käyntiosoite Besöksadress	Puhelin Telefon	Faksi Fax	S-posti, internet E-post, internet
Oikeusministeriö PL 25 FI-00023 Valtioneuvosto Finland	Eteläesplanadi 10 00130 Helsinki Finland	0295 16001 Internat. +358 295 16001	09 160 67730 Internat. +358 9 160 67730	kirjaamo.om@gov.fi www.oikeusministerio.fi www.justitieministeriet.fi

ovat asiallisesti viittauksia Nato SOFAn vastaaviin sopimusmääräyksiin, minkä vuoksi tässä lausunnossa keskitytään tarkastelemaan Nato SOFAn asiaa koskevia määräyksiä.

Nato SOFAn rikosoikeudellista tuomiovallanjakoa koskeva VII artikla sekä vahingonkorvausta koskeva VIII artikla ovat erityisesti oikeusministeriön alan lainsäädännön kannalta merkityksellisiä. Rikosoikeudellista tuomiovaltaa koskevaa VII artiklaa on avattu esityksessä asianmukaisesti ja tunnistettu siihen liittyviä eri kysymyksiä. Voimaansaattamislakiehdotuksiin sisältyy Nato SOFAn VII artiklan voimaansaattamiseen liittyviä säännösehdotuksia. Ehdotuksilla säädettäisiin erityisesti Nato SOFAn rikosoikeudellista tuomiovaltaa koskevia, lähinnä rikosprosessiin liittyviä, sopimuksen VII artiklan määräyksiä täydentäviä säännöksiä Suomen lainsäädäntöön. Oikeusministeriö pitää ehdotettuja voimaansaattamislakien sääntelyratkaisuja perusteltuna.

Suomi on liittynyt välillisesti Nato SOFAan liittyessään PfP SOFA sopimukseen vuonna 1997. Lisäksi Suomi on välillisesti hyväksynyt Pariisin pöytäkirjan hyväksyessään PfP SOFAn toisen lisäpöytäkirjan vuonna 2005. Sopimuksien soveltamisala on ollut rauhankumppanuusaikana hyvin paljon kapeampi, kuin mitä se olisi Suomen liittyessä suoraan sopimusten osapuoleksi. Sen vuoksi sopimuksien merkitystä on ollut tarpeen tarkastella uudelleen.

2. Lähettäjävaltion oikeus käyttää tuomiovaltaa

Nato SOFAn VII artiklan 1 kappaleessa määrätään lähtökohdasta, jonka mukaan sekä lähettäjävaltiolla että vastaanottajavaltiolla voi olla oikeus käyttää tuomiovaltaa vastaanottajavaltion alueella tapahtuneiden tekojen johdosta. Kappaleen a kohdan mukaan lähettäjävaltion sotilasviranomaisilla on oikeus harjoittaa vastaanottajavaltiossa kaikkea lähettäjävaltion lain mukaista rikosoikeudellista ja kurinpidollista lainkäyttövaltaa kaikkiin henkilöihin, jotka ovat tämän lähettäjävaltion asevoimia koskevan oikeuden alaisia. Kappaleen b kohdan mukaan vastaanottajavaltion viranomaisilla on tuomiovalta joukkojen ja siviilihenkilöstön jäseniin ja näiden huollettaviin nähden koskien vastaanottajavaltion alueella tehtyjä ja sen lain nojalla rangaistavia rikoksia.

Nato SOFAn hyväksymisellä näin ollen Suomi antaisi suostumuksen, että lähettäjävaltio voisi käyttää rajatusti tuomiovaltaa Suomen alueella. Oikeus käyttää tuomiovaltaa rajautuisi näin siis siten, että lähettäjävaltion sotilasviranomaisilla on oikeus harjoittaa vastaanottajavaltiossa kaikkea lähettäjävaltion lain mukaista rikosoikeudellista ja kurinpidollista lainkäyttövaltaa kaikkiin henkilöihin, jotka ovat tämän lähettäjävaltion asevoimia koskevan oikeuden alaisia.

Artiklan 4 kappaleessa määrätään, ettei artiklan määräysten voida katsoa antavan lähettäjävaltion sotilasviranomaisille tuomiovaltaa vastaanottajavaltion kansalaisiin tai asukkaisiin nähden, jolleivat he ole lähettäjävaltion joukkojen jäseniä. Hallituksen esityksessä on todettu, että lähettäjävaltion joukkoihin voisi kuulua henkilöitä, jotka ovat Suomen kansalaisia tai Suomen ja lähettäjävaltion kaksoiskansalaisia ja he ovat nimenomaisesti liittyneet lähettäjävaltion asevoimiin (s. 71). Merkityksellistä on se, minkä maan joukkoihin henkilö kuuluu, ei henkilön kansalaisuus.

3. Rikosoikeudellisen tuomiovallan jako lähettäjä- ja vastaanottajavaltioiden välillä

Nato SOFA sopimuksen VII artiklan 2-4 kappaleet sisältävät rikosoikeudellisen tuomiovallan jakoa koskevat säännöt. Nato SOFAn rikosoikeudellista tuomiovaltaa koskevilla määräyksillä

ei ketään vapauteta rikosoikeudellisesta vastuusta. Sopimuksella tarkennetaan sitä, mikä valtio käyttää missäkin tilanteessa tuomiovaltaa.

Rikoslain (39/1889) 1 luvun säännökset määrittelevät suomalaisen tuomioistuimen toimivallan rikosasioissa. Mainitun luvun säännökset eivät sulje pois sitä, että tuomiovalta voi samaan aikaan kuulua esimerkiksi Suomessa tehdyn rikoksen kohdalla Suomen lisäksi toisellekin valtiolle vastaavanlaisten toimivaltaperusteiden (esimerkiksi tekijän kansalaisuus) tai valtioiden välisen sopimuksen perusteella. Tuolloin kahdella tai useammalla valtiolla on rinnakkainen tuomiovalta, jollei valtion tuomiovaltaa rajata sopimuksella. Rikoslain 1 luvun säännöksiin käytännössä perustuu myös esitutkintaviranomaisten ja syyttäjän toimivalta.

Rikoslain 1 luvussa nimenomaisesti säädetään siitä, että luvun säännöksistä voidaan poiketa kansainvälisellä sopimuksella. Luvun 15 §:n mukaan, jos Suomea velvoittavassa kansainvälisessä sopimuksessa tai muussa Suomea kansainvälisesti velvoittavassa säädöksessä tai määräyksessä jossakin tapauksessa on rajoitettu Suomen rikosoikeuden soveltamisalaa siitä, mitä rikoslain 1 luvussa säädetään, noudatetaan tällaista rajoitusta niin kuin siitä on sovittu. Saman pykälän mukaan sen estämättä, mitä rikoslain 1 luvussa säädetään, on lisäksi noudatettava niitä Suomen lain soveltamisalan rajoituksia, jotka johtuvat kansainvälisen oikeuden yleisesti tunnustetuista säännöistä.

Asian osalta voidaan todeta, että lakivaliokunta lausui PfP-sopimusta arvioidessaan vuonna 1997 Suomen rikosoikeuden soveltamisalasta seuraavasti:

> ”Suomen rikosoikeuden soveltamisalasta säädetään rikoslain 1 luvussa, joka tuli uudistettuna voimaan 1 päivänä syyskuuta 1996. Rikoslain 1 luvun 1 §:n mukaan Suomessa tehtyyn rikokseen sovelletaan Suomen lakia. Nato-sofa sopimus on rikoslain 1 luvun 15 §:n mukainen kansainvälinen sopimus, jolla voidaan rajoittaa Suomen rikosoikeuden soveltamisalaa. Lisäksi kansainvälisen tavanomaisoikeuden perusteella vieraan valtion sotajoukkojen ja niiden palveluksessa olevien henkilöiden on katsottu olevan oleskeluvaltion rikosoikeuden säännösten ulkopuolella.” (LaVL 4/1997 vp s. 2)

Rikoslain 1 luvun 15 § on merkityksellinen Nato SOFAn VII artiklan 3 kappaleen a kohtaan liittyen sen erottaessa toisen valtion ensisijaiseen tuomiovaltaan Suomessa tehdyt tietyt rikokset, jotka luvun 1 §:n 1 momentin nojalla kuuluvat Suomen tuomiovaltaan. Kysymys on näiltä osin Suomen rikosoikeuden soveltamisalaa rajoittavasta sopimusmääräyksestä. Näin asia on nähty myös PfP-sopimuksen käsittelyn yhteydessä (HE 19/1997 vp, s. 12/II ja 13/I).”

Nato SOFAn mukaan rikosoikeudellinen tuomiovalta voi olla lähettäjä- tai vastaanottajavaltiolla yksinomaisesti tai tuomiovalta voi olla rinnakkaista. Viimeksi mainittua tilannetta koskien sopimus erottaa tietyt rikokset lähettäjävaltion ensisijaiseen tuomiovaltaan.

Nato SOFAn VII artiklan 2 kappaleen mukaisesti lähettäjävaltion sotilasviranomaisilla on yksinomainen tuomiovalta sellaisiin henkilöihin nähden, jotka ovat kyseisen valtion asevoimia koskevan oikeuden alaisia, sellaisten niiden rikosten osalta, mukaan lukien sen turvallisuuteen liittyvät sellaiset rikokset, jotka ovat rangaistavia lähettäjävaltion mutta eivät vastaanottajavaltion lain nojalla. Vastaanottajavaltion viranomaisilla on yksinomainen tuomiovalta joukkojen ja siviilihenkilöstön jäseniin ja näiden huollettaviin nähden koskien sellaisia rikoksia, mukaan lukien kyseisen valtion turvallisuuteen liittyvät rikokset, jotka ovat rangaistavia sen mutta eivät lähettäjävaltion lain nojalla. Tällaisia valtion turvallisuuteen

kohdistuvia rikoksia ovat valtiopetos, sabotaasi, vakoilu tai minkä tahansa tämän valtion virkasalaisuuksiin tai sen tämän valtion kansalliseen puolustukseen liittyviin salaisuuksiin liittyvän lain rikkominen. Kaikissa muissa tapauksissa tuomiovalta on rinnakkaista.

Nato SOFAn VII artiklan 3 kappaleen mukaisesti, jos valtioilla on rinnakkainen tuomiovalta, sovelletaan seuraavia sääntöjä:

a. Lähettäjävaltion sotilasviranomaisilla on ensisijainen oikeus harjoittaa tuomiovaltaa joukkojen tai siviilihenkilöstön jäseneen nähden, kun kyseessä ovat
i) rikokset ainoastaan kyseisen valtion omaisuutta tai turvallisuutta vastaan tai rikokset ainoastaan tämän valtion joukkojen tai siviilihenkilöstön jäsenen tai huollettavan henkilöä tai omaisuutta vastaan,
ii) rikokset, jotka johtuvat jostakin toimesta tai laiminlyönnistä virallisissa tehtävissä.
b. Kaikkien muiden rikosten osalta vastaanottajavaltion viranomaisilla on ensisijainen oikeus harjoittaa tuomiovaltaa.

Yhteenvetona voidaan todeta, että Nato SOFAn mukaisesti tuomiovalta jakautuu lähettäjä- ja vastaanottajavaltion välillä seuraavasti

- Jos kyse on rikoksesta, joka on rangaistava vain toisen valtion lainsäädännön mukaan, se käyttää tuomiovaltaa.
- Jos teko on rangaistava molempien valtioiden lainsäädännön mukaan, lähettävä valtio ensisijaisesti vastaa sellaisista rikoksista, jotka kohdistuvat lähettävän valtion omaisuuteen tai turvallisuuteen tai joissa kyse on lähettäjävaltion joukkojen tekemästä rikoksesta virkatehtävissä.
- Kaikkien muiden rikosten osalta ensisijainen tuomiovalta on vastaanottajavaltiolla.

4. Tuomiovallasta luopuminen ja sen pyytäminen

Nato SOFA VII artiklan 3 kappaleen c kohdan mukaan, jos valtio, jolla on ensisijainen oikeus, päättää olla harjoittamatta tuomiovaltaansa, sen tulee ilmoittaa asiasta toisen valtion viranomaisille niin pian kuin mahdollista. Sen valtion viranomaisten, jolla on ensisijainen oikeus, tulee suhtautua myönteisesti toisen valtion viranomaisten pyyntöön luopua oikeudestaan tapauksissa, joissa tämä toinen valtio pitää tällaista luopumista erityisen merkittävänä. Lähettäjä ja vastaanottajavaltio voivat kohdan perusteella sopia yksittäistapauksissa rinnakkaisen tuomiovallan tapauksissa tuomiovallan siirtämisestä.

Sopimuksen voimaansaattamista koskevaan lakiehdotukseen sisältyy määräystä täydentävä pykäläehdotus, joka määrittelisi, mikä viranomainen olisi Suomessa toimivaltainen päättämään tarkoitetusta toimivallan käyttämisestä. Ehdotuksen mukaan sopimuksen VII artiklan 3 kappaleen c kohdassa tarkoitetut päätökset tuomiovallan käyttämisestä ja siihen liittyvästä esitutkinnan toimittamisesta tai toimittamatta jättämisestä Suomessa tekisi valtakunnansyyttäjä (2 §).

Hallituksen esityksessä on todettu, että tarkoituksena on, että kun valtakunnansyyttäjä tekisi päätöksiä tuomiovallan käyttämisestä, hänen tulisi päätöksenteossaan ottaa muun ohella huomioon, olisiko esitutkinnan toimittaminen Suomen toimesta tutkinnallisista syistä ja rikosvastuun toteuttamisen kannalta tarkoituksenmukaista. Muita päätöksenteossa huomioon otettavia perusteita voisivat muun ohella olla tilanteet , joissa rikos on herättänyt julkista huomiota Suomessa; rikos on Suomessa yhteiskunnallisesti merkittävä; rikos, joka on kohdistunut suomalaiseen, ja on vakava ja lajiltaan tai laadultaan sellainen, että on

perusteltua käsitellä se suomalaisessa rikosprosessissa; Suomessa tehtyjen samanlaisten rikosten yhdenvertainen käsittely; suomalaisen asianomistajan vahingonkorvausoikeuden toteutumisen edistäminen; suomalaisen vastaajan oikeuksien turvaaminen varsinkin vakavampien rikosten kohdalla; rikos on tehty Suomen alueella ja sen johdosta on kuolemanrangaistuksen uhka; Suomeen kohdistuvat maan- ja valtionpetosrikokset; rikoksella on muuten vakavasti loukattu tai vaarannettu Suomen valtiollisia tai sotilaallisia oikeuksia tai etuuksia; sekä rikos on kohdistunut Suomen viranomaiseen. Kyseiset seikat voisivat olla esimerkiksi perusteena sille, että valtakunnansyyttäjä esittää toiselle valtiolle pyynnön luopua oikeudesta harjoittaa sen ensisijaista tuomiovaltaa.

Nato SOFAn voimaansaattamista koskevan lakiehdotuksen 2 §:n 1 momentin mukaan, kun valtakunnansyyttäjä päättäisi tuomiovallan käyttämisestä, hän päättäisi myös esitutkinnan toimittamisesta tai toimittamatta jättämisestä.

5. Nato SOFA VII artiklan 5 kappaleen a kohdan mukainen avustamisvelvollisuus

Nato SOFAn VII artiklan 5 kappaleen a kohdan mukaan vastaanottaja- ja lähettäjävaltion viranomaiset auttavat toisiaan joukkojen tai siviilihenkilöstön jäsenten tai näiden huollettavien pidättämisessä vastaanottajavaltion alueella ja heidän toimittamisessaan sille viranomaiselle, jonka on määrä harjoittaa tuomiovaltaa edellä olevien määräysten mukaisesti. Sopimuksessa ei ole määritelty tarkemmin, mihin kaikkiin toimiin valtioiden tulisi ryhtyä. Perustuslakivaliokunta arvioi vuonna 2005, että kyse olisi velvoitteesta avustaa alueellisen ja asiallisen toimivallan mukaisissa rajoissa (PeVL 16/2005 vp s. 6/I).

Esitykseen on otettu selventävät säännösehdotukset tämän avustamisvelvollisuuden toteuttamisesta. Voimaansaattamislakiehdotuksen 3 §:n mukaan Suomen toimivaltainen viranomainen voisi sopimuksen VII artiklan 5 kappaleen a kohdassa tarkoitetussa tilanteessa ottaa kiinni ja pidättää lähettäjävaltion joukkojen tai siviilihenkilöstön jäsenen tai näiden huollettavan lähettäjävaltion toimivaltaisen viranomaisen rikosasian tutkintaa tai syytetoimenpiteitä varten esittämän pyynnön johdosta myös teosta, joka on lähettäjävaltion lainsäädännön mukaan rangaistava, vaikka teko ei olisi Suomen lain mukaan rangaistava. Ehdotuksen mukaan Suomen toimivaltainen viranomainen toimisi pakkokeinolain säännösten mukaisesti lukuun ottamatta sitä, että se voisi toimia myös lähettäjävaltion toimivaltaisen viranomaisen sellaisen pyynnön perusteella, joka perustuisi tekoon, joka ei ole Suomessa rangaistava.

Ehdotetun pykälän 2 momentin mukaan kappaleen a kohdassa tarkoitettua apua kiinniottamisessa ja pidättämisessä ei annettaisi, jos kyseiseen valtioon soveltuvin osin sovellettavaan kansainvälistä rikosoikeusapua koskevaan sääntelyyn sisältyvä kieltäytymisperuste estäisi antamasta rikosoikeusapua. Säännös tarkoittaisi, että avun antamista arvioitaisiin lähettäjävaltioon soveltuvin osin sovellettavan kansainvälistä rikosoikeusapua koskevia kieltäytymisperusteita koskevan sääntelyn nojalla.

Ehdotetun säännöksen soveltamisen osalta keskeisiä olisivat esimerkiksi kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annetun lain 12 §:ssä säädetyt ehdottomat kieltäytymisperusteet, joiden mukaan oikeusapua ei anneta, jos oikeusavun antaminen saattaisi loukata Suomen täysivaltaisuutta tai vaarantaa Suomen turvallisuutta taikka muita olennaisia etuja tai; jos oikeusavun antaminen olisi ristiriidassa ihmisoikeuksia ja perusvapauksia koskevien periaatteiden kanssa taikka jos oikeusavun antaminen muutoin olisi Suomen

oikeusjärjestyksen perusperiaatteiden vastaista. Mainittu säännös muun ohella tarkoittaisi, että apua ei voitaisi antaa, jos henkilöä uhkaisi kuolemanrangaistus.

Voimaansaattamislakiehdotuksen 4 § sisältää säännösehdotuksen, jonka mukaan Helsingin käräjäoikeus päättäisi lähettäjävaltion joukkojen tai siviilihenkilöstön jäsenen tai näiden huollettavan sopimuksen VII artiklan 5 kappaleen a kohdassa tarkoitetusta toimittamisesta lähettäjävaltion toimivaltaiselle viranomaiselle rikosasian tutkintaa tai syytetoimenpiteitä varten kyseisen viranomaisen esittämän pyynnön johdosta noudattaen soveltuvin osin kyseiseen valtioon sovellettavaa rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskevaa sääntelyä. Pykäläehdotuksen mukaan henkilön toimittaminen voisi perustua myös lakiehdotuksen 3 §:n 1 momentissa tarkoitettuun tekoon eli tekoon joka ei olisi Suomen lain mukaan rangaistava. Asian käsittelyyn sovellettaisiin soveltuvin osin, mitä rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetussa laissa säädetään menettelystä.

Säännös tarkoittaisi, että Helsingin käräjäoikeus arvioisi henkilön toimittamista lähettäjävaltion toimivaltaiselle viranomaiselle lähettäjävaltioon soveltuvin osin sovellettavan rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskevan sääntelyn nojalla. Keskeinen olisi muun ohella perustuslain 9 §:n 4 momentti, jonka mukaan ulkomaalaista ei saa karkottaa, luovuttaa tai palauttaa, jos häntä tämän vuoksi uhkaa kuolemanrangaistus, kidutus tai muu ihmisarvoa loukkaava kohtelu.

6. Nato SOFA VII artiklan 6 kappaleen a kohdan mukainen avustamisvelvollisuus

Voimaansaattamislakiehdotuksen 7 §:ksi ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan Suomen toimivaltaiset viranomaiset auttavat sopimuksen VII artiklan 6 kappaleen a kohdan tarkoittamalla tavalla lähettäjävaltion toimivaltaisia viranomaisia noudattaen soveltuvin osin kyseiseen valtioon sovellettavaa kansainvälistä rikosoikeusapua koskevaa sääntelyä. Keskeistä olisi, että kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annetun lain 15 §:n 1 momentin mukaan, jos oikeusapupyyntö tarkoittaa tai sen täyttäminen edellyttää pakkokeinolaissa tarkoitettujen pakkokeinojen käyttämistä, ei pakkokeinoja saa käyttää, jos tämä ei Suomen lain mukaan olisi sallittua, jos pyynnön perusteena oleva teko olisi tehty Suomessa vastaavissa olosuhteissa. Myös EU:n jäsenvaltioihin sovellettava rikosasioita koskevaa eurooppalaista tutkintamääräystä koskevan direktiivin täytäntöönpanosta annetun lain 9 § rajoittaa pakkokeinojen käyttöä.

7. Vahingonkorvausta koskevista kysymyksistä

Nato SOFA sisältää erityisen vastuujärjestelmän siitä, miten vastaanottajavaltion alueella sopimuksen mukaisessa toiminnassa tapahtuneet vahingot korvataan.

Sopimuksen lähtökohtana on, että valtiot vastaavat itse niille aiheutuneista vahingoista. Sopimuksen mukaan kolmannelle osapuolelle (esim. yksityishenkilö, yritys, kunta) virkatehtävissä aiheutetut vahingot korvataan vastaanottajavaltion toimesta ja valtioiden välinen vastuu määräytyy Nato SOFAn mukaan. Kolmannelle aiheutuneet vahingot käsitellään, sovitaan tai tuomitaan niiden vastaanottajavaltion lakien mukaisesti, jotka koskevat sen omien asevoimien toimista johtuvia vaatimuksia. Joukkojen tai siviilihenkilöstön jäseneen ei saa kohdistaa toimenpiteitä vastaanottajavaltiossa annettujen tuomioiden täytäntöönpanemiseksi asiassa, joka johtuu hänen virkatehtävistään. Vastaanottajavaltio käsittelee ja arvioi kolmannelle osapuolelle muuten kuin virkatehtävissä aiheutetut vahingot.

Lähettäjävaltio päättää, tarjoaako ex gratia maksun. Uhri voi hyväksyä maksun tai viedä vahingonkorvausasian vastaanottajavaltion tuomioistuimen käsiteltäväksi.